

УДК 343.9:328.185

DOI <https://doi.org/10.32782/39221489>

Тертишник В. М.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор Університету митної справи та фінансів
<https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>*

Сачко О. В.,
*доктор юридичних наук,
член-кореспондент Академії політичних наук України, професор
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

СЛІДЧІ ОРГАНИ УКРАЇНИ В ПРОТИДІІ «БІЛОКОМІРЦЕВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ»

INVESTIGATIVE BODIES OF UKRAINE IN COUNTERING "WHITE-COLLAR CRIME"

У статті проаналізовані організаційні та процесуально-правові проблеми щодо протидії «білокомірцевій злочинності» та корупції.

Для забезпечення ефективної протидії white-collar crime необхідно об'єднати підрозділи слідчих Державного бюро розслідувань та Бюро економічної безпеки в єдиний слідчий орган – Державне агентство розслідувань. До підслідності цього органу доцільно віднести усі злочини, вчинені посадовими особами, а також податкові та економічні злочини, вчинені організованими злочинними угрупованнями. Виправданим буде також виділення слідчих підрозділів із системи МВС України в окремий незалежний від виконавчої влади слідчий комітет.

Компетенцію слідчих і детективів слід розмежувати. Компетенція слідчих – проведення слідчих та інших процесуальних дій (виконання функції розслідування); компетенція детективів – оперативно-розшукова діяльність.

Усіх оперуповноважених правоохоронних органів доцільно перевести у статус детективів, наділивши їх правом здійснення оперативно-розшукових дій. Водночас надати право самостійно розпочинати розслідування та здійснення невідкладних слідчих дій. Це може зменшити навантаження на слідчих та більшою мірою зосередити їхні зусилля на розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів.

Пропонуються заходи зміцнення статусу незалежності та процесуальної самостійності слідчих.

Реалізація ідей правової держави у сфері правосуддя вимагає чіткого розподілу влади (законодавча, виконавча, судова), визнання функції розслідування і прокурорського нагляду самостійними функціями держави, відмежування слідчої функції від адміністративної влади.

Потрібно запровадити функцію державного нагляду за дотриманням прав і свобод людини в державі та виконанням антикорупційного законодавства в діяльності підприємств, установ та організацій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Розкриваються проблеми удосконалення процесуальної форми розслідування. Відповідно до принципу юридичної визначеності усі заходи щодо виявлення, попередження та запобігання злочинів, виявлення та усунення причин і умов злочинності мають бути чітко прописані в законі. В КПК України доцільно передбачити механізми реалізації фактичних даних, які здобуті в поза процесуальному порядку. Доцільно закріпити концепт, що отримані законним шляхом фактичні дані можуть мати значення доказів у кримінальному провадженні за умови їх належності до справи, допустимості та достовірності. Сформована пропозиція прийняти єдиного для усіх форм судових проваджень доктринально нового закону – «Кодексу доказового права».

Ключові слова: white-collar crime, слідчий, незалежність слідчого, процесуальна самостійність слідчого, процесуальна форма.

The article analyzes the organizational, procedural and legal problems of combating "white-collar crime" and corruption.

To ensure effective counteraction to white-collar crime, it is necessary to unite the investigative units of the State Bureau of Investigation and the Bureau of Economic Security into a single investigative body – the State Investigation Agency. The jurisdiction of this body should include all crimes committed by officials, as well as tax and economic crimes committed by organized criminal groups. It will also be justified to allocate investigative units from the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to a separate investigative committee.

The competence of investigators and detectives should be distinguished. The competence of investigators is to conduct investigative and other procedural actions (performing the function of investigation); The competence of detectives is operational-search activity. It is advisable to transfer all operatives to the status of detectives, giving them the right to carry out measures of operational-search actions. At the same time, to give the right to independently launch an investigation and carry out urgent investigative actions. This can reduce the burden on investigators and focus their efforts more on investigating serious and especially serious crimes. Measures are proposed to strengthen the status of independence and procedural independence of investigators.

The implementation of the ideas of the rule of law in the field of justice requires a clear distribution of power (legislative, executive, judicial), recognition of the function of investigation and prosecutorial supervision as independent functions of the state, distinguishing the investigative function from the administrative power. It is necessary to introduce the function of state supervision over the observance of human rights and freedoms in the state and the implementation of anti-corruption legislation in the activities of enterprises, institutions and organizations, executive authorities and local governments.

The problems of improving the procedural form of the investigation are revealed. In accordance with the principle of legal certainty, all measures to detect, prevent and prevent crimes, identify and eliminate the causes and conditions of crime should be clearly spelled out in the law. In the CPC of Ukraine, it is expedient to provide mechanisms for the implementation of factual data obtained outside the procedural procedure. It is advisable to consolidate the concept that the factual data obtained legally can have the value of evidence in criminal proceedings, provided that it belongs to the case, admissibility and reliability. A proposal has been formed to adopt a doctrinally new law common to all forms of court proceedings – the "Code of Evidence-Based Law".

Key words: white-collar crime, investigator, independence of the investigator, procedural independence of the investigator, procedural form.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ефективна протидія фінансово-економічній злочинності та корупції в Україні зумовлює потребу чіткої стратегії та реалізації системи організаційно правових, процесуальних, криміналістичних та інших заходів щодо оптимізації діяльності слідчих органів, зміцнення статусу незалежності слідчих органів від виконавчої влади, удосконалення взаємодії Національного антикорупційного бюро, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки та інших слідчих органів.

Актуальність проблеми. Для протидії «білокомірцевій злочинності» в Україні створено достатньо слідчих та антикорупційних органів, але ефективність їх роботи бажає бути кращою. Багато проблем протидії фінансово-економічній злочинності та корупції в державі пов'язано з недосконалістю статусу слідчих органів, недоліками кримінально-процесуального законодавства, неузгодженістю інститутів розслідування з інститутами прокурорського нагляду та керівництва слідством.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми показує, що попри те, що останніми роками активізувались дослідження проблем протидії «білокомірцевій злочинності», [4, 5, 7, 9, 17] але проблеми удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань, Національно-

го антикорупційного бюро та Бюро економічної безпеки, незважаючи на певну увагу науковців [6, 8, 10-16], системного аналізу з урахуванням останніх змін законодавства ще не отримали.

Метою даної роботи є визначення основних алгоритмів подальшого реформування організації та діяльності спеціальних слідчих органів, до компетенції яких віднесено виявлення, попередження та розслідування фінансово-економічних та корупційних злочинів (white-collar crime).

Викладення основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

White-Collar Crime, яка часто іменується «білокомірцевою злочинністю» або так званою «злочинністю еліт», сьогодні є одним із найбільш шкідливих та загрозливих деструктивних явищ у сучасному світі. В силу трансформаційних процесів у суспільстві в нашій країні white-collar crime відрізняється здатністю перетворювати владу в бізнес-технологію.

В арсеналі білокомірцевої злочинності, в силу тяжіння «залишатись в тіні», присутні зазвичай такі форми латентного збагачення, які важко викриваються та доводяться, тобто замасковані економічні, податкові та інші фінансові злочини й правопорушення: фіктивне підприємництво; податкове шахрайство; банківське шахрайство; зловживання антимонопольним становищем; інвестиційне

шахрайство; маніпуляції на фондових біржах; корупційні засоби збагачення, організація конвертаційних центрів; легалізація злочинних доходів, рейдерство тощо.

До особливостей вітчизняної white-collar crime можна віднести тісне єднання фінансово-економічної злочинності з корупцією, лобювання її інтересів засобами політичної корупції, наявність досвіду застосування системи гарантій збереження накраденого в офшорних зонах.

Для протидії white-collar crime в Україні, окрім існуючих слідчих підрозділів СБУ та Національної поліції, створено систему спеціальних слідчих органів, зокрема НАБУ, ДБР, БЕБ. Для забезпечення ефективності їх діяльності потрібно зміцнити гарантії їх незалежності та удосконалити процесуальну форму їх діяльності.

Наразі, згідно ст. 1 Закону України «Про національне антикорупційне бюро України». Національне антикорупційне бюро України визначається як центральний органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. [1] Схожий концепт закладений в ст. 1 Закону України від 28 січня 2021 року № 1150—ІХ «Про Бюро економічної безпеки України», [3] де визначено, що «Бюро економічної безпеки України – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави». При цьому, Бюро економічної безпеки України, виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції, має компетенцію – здійснення слідчої, оперативно-розшукової та аналітичної діяльності у сфері протидії економічним злочинам.

З одного боку, виконання такого спектру функцій потребує закріплення правового механізму їх виконання, юридично визначеної процедури.

Визначаючи повноваження детективів Бюро економічної безпеки України, ст. 2 та 8 Закону України «Про бюро економічної безпеки» зазначає, що вони, окрім здійснення оперативно-розшукової та суто кримінально-

процесуальної діяльності, уповноважені також здійснювати «інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень».

Виконання складної та багатопланової роботи щодо виявлення та попередження злочинів та кримінальних проступків, яка потребує фаховості, оперативності, наступальності, вміння нейтралізувати діяльність щодо протидії доказуванню, потребує розробки досконалої юридичної форми дослідного провадження (фактичного дізнання та оперативно-розшукової діяльності), здійснення суто детективної діяльності в невідкладних випадках на початковому етапі розслідування, коли не завжди з належною ефективністю до справи може приступити слідчий, взаємодії детективів і слідчих в подальшому кримінальному провадженні. Зважаючи на закріплене в ст. 19 Конституції України принципове положення про те, що «посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України», важливо щоб процедура діяльності щодо попередження, виявлення, припинення злочинів, усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, була чітко прописана в законі.

З іншого боку, такі слідчі органи орган має бути максимально незалежними від майбутніх "фігурантів справ", а отже не мають підпорядковуватись будь-яким міністерствам чи структурним підрозділам Кабінету Міністрів. В цьому аспекті, більш доцільнішими є положення закону щодо статусу ДБР [2], згідно якого Державне бюро розслідувань формується є правоохоронний органом державної влади та не підпорядковується Кабінету міністрів України.

Для посилення гарантій діяльності правоохоронних органів варто унеможливити ситуацію, коли новообраний за партійними списками Парламент приступаючи до роботи зразу ж починає «обирати за своїми інтересами» нового Генерального прокурора, а новостворений Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України звільняє Директора Бюро економічної безпеки України, призначає нового, за допомогою якого забезпечує «ротацію» усієї системи «за своїми вподобаннями».

Вважаємо за необхідне усі слідчі органи та прокуратуру вивести з підпорядкування виконавчої влади, запровадити призначення їх керівників Президентом України та термін 10 років, без права відправки їх у відставку Верховною Радою України за формуванням «недовіри». Примусове відправлення у відставку керівників слідчих органів та Генерального прокурора має бути допустимим лише в порядку імпичменту на підставі відповідних для цього фактів, або порушень законодавчо визначених вимог щодо бездоганної ділової репутації.

Протидія економічним злочинам має системно поєднуватись з протидією корупції. Адже джерелом корупції зазвичай є нажиті злочинним шляхом цінності, сама корупція тісно пов'язана з розкраданнями державного бюджету. Яркий приклад тому так звані «відкати», повернення налічкою грошей, із сум завищеного обсягу перерахованих з бюджету на рахунки комерційних структур за виконані роботи а нерідко й за просто імітаційну діяльність (ремонти доріг, мостів, стадіонів, розробка проєктів тощо). Виявлення і розслідування взаємопов'язаних фактів корупції і крадіжок, шахрайства та податкових махінацій в таких випадках має носити характер комплексних слідчо-оперативних заходів, щодо притягнення до відповідальності усіх співучасників логічно пов'язаних між собою злочинних дій. Сьогодні це потребує тісної взаємодії Бюро економічної безпеки з НАБУ, ДБР, СБУ, НАЗК, Рахунковою палатою, органами фінансового моніторингу та Національної поліції України.

На основі узагальнення існуючих нормативних актів, наразі необхідно розробити та прийняти окремий законодавчий акт щодо взаємодії слідчих (детективних) органів з антикорупційними та іншими правоохоронними й фінансовими органами. – «Закон про взаємодію органів слідства з іншими фіскальними та правоохоронними органами в сфері протидії кримінальним правопорушенням». Таким законом мають бути чітко прописані права та обов'язки взаємодіючих органів, координація їх дій в сфері протидії кримінальним правопорушенням (слідчих, детективів, посадових осіб Національного агентства з питань запобігання корупції, Антимонопольного комітету Украї-

ни, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, прокуратури, Бюро економічної безпеки, органів фінансового моніторингу, оперативних та експертно-криміналістичних і технічних підрозділів МВС України та СБУ). На прокуратуру доцільно покласти функцію координації правоохоронних органів в протидії злочинності. Водночас мають бути сформовані та розкриті правові механізми безпосереднього пошуку та виявлення латентних злочинів, удосконалені норми доказового права в КПК України.

Аналіз практики протидії фінансово-економічній злочинності та корупції дає підстави для висновків про необхідність об'єднання слідчих ДБР та БЕБ в єдиний слідчий орган – Державне агентства розслідувань, заточений на протидію white-collar crime. Відповідно, варто до підслідності цього органу віднести усі злочини, вчинені посадовими особами, а також економічні злочини, вчинені організованими злочинними угрупованнями, кримінальні правопорушення у сфері дотримання податкового законодавства, усі кримінальні правопорушення, віднесені за чинним КПК України до підслідності слідчих ДБР та БЕБ. виправданим буде також виділення слідчих підрозділів із системи МВС України в окремий незалежний слідчий орган – Національний слідчий комітет.

Це може забезпечити їх системну роботу, більш раціонально використовуючи існуючі оперативно-розшукові та науково-технічні засоби, усунути дублювання функцій та конкуренцію норм при застосування правил підслідності, оптимізувати слідчу діяльність.

Принципово визначимось, що слідчий (а тим самим і детектив, який виконує повноваження слідчого) здійснює інтегративну функцію розслідування, а не переслідування чи обвинувачення. В КПК України важливо не тільки визначити функцію розслідування однією з функцій кримінального процесу, а й вивести слідчого з переліку суб'єктів сторони обвинувачення.

Функція розслідування – здійснення слідчим, прокурором, детективом та діяльністю, спрямованою на об'єктивне і неупереджене дослідження усіх юридично значимих обставин справи шляхом збирання, дослідження,

оцінку, перевірку та використання доказів, які можуть як обвинувачувати особу у вчиненні кримінального правопорушення, так і виправдовувати її, забезпечення установлення істини щодо фактичних обставин складу кримінального правопорушення та доказових умов для здійснення правосуддя.

Вважаємо, що статус слідчих, їх повноваження і процесуальна форма діяльності мають бути єдиними, а компетенцію слідчих і детективів усе ж таки слід розмежувати: компетенція слідчих – проведення слідчих та інших процесуальних дій; компетенція детективів – оперативно-розшукова діяльність, а на початковому етапі розслідування, як виняток із правила, – провадження невідкладних слідчих (розшукових) дій до передачі справи слідчому.

За такого підходу всіх оперуповноважених доцільно перевести у статус детективів, наділивши їх як правом здійснення заходів ОРД, так і правом самостійно розпочинати розслідування та здійснення невідкладних слідчих дій. Це може зменшити навантаження на слідчих та більшою мірою зосередити їхні професійні здібності і зусилля на розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів.

Слідчий має бути не тільки активним дослідником та знавцем своєї справи, а й об'єктивним і неупередженим. Він є публічною особою, яка виконує важливу публічну функцію – розслідування. Незалежність та процесуальна самостійність слідчого потребують зміцнення на законодавчому рівні.

У справах «Михалкова та інші проти України» (рішення від 13 січня 2011 року), «Сергій Шевченко проти України», ЄСПЛ висловив правову позицію, що мінімальна вимога до системи слідства полягає в тому, що особи, відповідальні за проведення слідства, мають бути незалежні від тих, які причетні до подій, які розслідуються. Розслідування вважатиметься ефективним за дотримання такого загального принципу: особи і ті, які здійснюють перевірки, і ті, які здійснюють розслідування, повинні бути незалежними ієрархічно та інституційно від будь-кого, хто причетний до подій у справі, тобто слідчі мають бути незалежними на практиці (пункт 260 рішення Європейського суду з прав людини у справі "Карает та інші проти України" від 17 січня 2013 року).

Як зазначається в ч. 5 ст. 40 КПК України, «слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності». Між тим, ч. 4 ст. 40 КПК України стверджує: «Слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність». Як бачимо, навіть положення ч. 2 ст. 114 КПК України 1961 р., де слідчому надавалась можливість оскарження вищому прокуророві вказівок прокурора в разі незгоди з такими, скасовано. Ці повноваження не зовсім узгоджуються з процесуальним статусом самостійності й незалежності слідчого. Процесуальний контроль і нагляд за законністю проведення досудового розслідування мають здійснювати винятково особи, стосовно яких слідчий не перебуває в адміністративній чи іншій підпорядкованості. За прокурором має бути закріплено не право керувати слідством, а право наглядати за законністю слідчої діяльності та скасовувати незаконні рішення слідчого.

На практиці протидії злочинності сьогодення різні джерела доказової інформації – незамінні докази у відкритих згодом кримінальних провадженнях – можуть бути знайдені під час проведення юридичних дій щодо запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, правничих актів щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, проведення відомчих ревізій, аудиторських перевірок, перевірних дій, які здійснюються податковою адміністрацією та банком, технічних розслідувань нещасних випадків або аварій, митних оглядів (наркотичні та сильнодіючі засоби, вибухові речовини, предмети контрабанди, антикварні речі, твори мистецтва, культурні та історичні цінності тощо), прикордонного контролю, діяльності органів Антимонопольного комітету України, а також інших дій, передбачених окремими законодавчими актами. Але сталось так, що в лабіринтах реформаторських концептів приписи окремих законодавчих норм спеціальних законів конкурують з нормами КПК України, що створює певні колізії доказового права.

Зазначимо, що згідно з проблематичним приписом ч. 1 ст. 84 КПК України «доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку...». Такий припис закону можна було б вважати опусом, але ч. 1 ст. 86 КПК України теж приписує: «Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом». Тобто процесуальний закон буквально без будь-яких доктринальних обґрунтувань формально звужує обсяг доказів, допустимих до використання в кримінальних провадженнях лише тих доказів, які отримані із застосуванням винятково кримінально-процесуальних процедур. Очевидно, в чинному КПК України здійснена штучна формалізація доказового права, яка суперечить об'єктивним законам пізнання, логіки, правилам здорового глузду, здатна перетворити судовий процес у безкінечну тяганину, за якою важко буде забезпечити виконання завдань кримінального процесу. В КПК має бути закріплений концепт – «доказами є отримані в передбаченому законом порядку фактичні дані, які відповідають вимогам належності до справи, допустимості та достовірності».

Реформу слідчих органів доцільно завершити розробкою та прийняттям окремих кодексів: Кодекс про злочини, Кодекс про проступки, Кримінально-процесуальний кодекс, Кодекс провадження щодо проступків, Кодекс доказового права, а дані кодифіковані акти мають доповнюватись Законами України: «Про дізнання», «Про функцію розслідування та статус слідчих», «Про детективів та детективну діяльність в сфері протидії злочинності», «Про Суд присяжних та мировий суд», «Про Національний суд з прав людини», а також «Про виявлення, попередження та профілактику злочинів».

Потрібно запровадити функцію державного нагляду за дотриманням антикорупційного законодавства та нагляду за дотриманням прав і свобод людини в діяльності підприємств, установ та організацій, а також в діяльності посадових і службових осіб органів державної влади та правоохоронних органів.

Для забезпечення об'єктивного нагляду за діяльністю слідчих ДБР «шляхом процесуального керівництва слідством» у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопору-

шень вчинених прокурорами, варто створити окрему незалежну від прокуратури та інших правоохоронних органів інституцію.

З цього приводу С. Микитюк не безпідставно зазначає, що зважаючи на багатогранність роботи слідчих ДБР та особливості підслідних їм кримінальних справ (включаючи злочини вчиненні прокурорами) варто забезпечити створення окремої самостійної та незалежної аторнейської служби нагляду за законністю в діяльності ДБР, яка б не була підпорядкована Офісу генерального прокурора. Варто звернути увагу, що, наприклад, в США та Канаді посада Генерального аторнея об'єднана з посадою Міністра юстиції. Доцільно запровадити посади підрозділу аторнейської служби та посади аторнея в Міністерстві Юстиції, чим має забезпечуватись більша незалежність даної наглядової інституції від Офісу генерального прокурора, співробітники якого можуть в разі вчинення злочинів стати фігурантами (підслідними) у справах слідчих ДБР, хоча водночас досі уповноважені здійснювати нагляд та процесуальне керівництво слідчими ДБР [6, с. 187–188].

Необхідно посилити кримінальні санкції за розкрадання чи інші незаконні форми збагачення в особливо великих розмірах та корупцію. Буде виправданим передбачити *довічне позбавлення волі* за здійснення найбільш тяжких господарських злочинів та злочинів проти власності, зокрема, передбачених ч. 5 ст. 185, ч. 5 ст. 186, ч. 4 ст. 187, ч. 4 ст. 189, ч. 4 ст. 190, ч. 5 ст. 191, ч. 3 ст. 199, ч. 3 ст. 206-² ч. 3 ст. 209 Кримінального кодексу України, а також за найбільш тяжкі корупційні злочини.

Висновки. Суспільно-політична та правова криза в Україні обумовлюють необхідність дієвого розмежування влади і бізнесу, розробки комплексної стратегії протидії white-collar crime та іншій економічній і корисливій злочинності

Посилюючи відповідальність за здійснення найбільш тяжких фінансово-економічних, господарських, корупційних злочинів та злочинів проти власності, реформа правових основ діяльності слідчих органів має спрямовуватись на забезпечення їх незалежності та ефективної діяльності щодо протидії white-collar crime.

Для забезпечення наступальності в протидії white-collar crime необхідно об'єднати підрозділи слідчих ДБР та БЕБ в єдиний слідчий орган –

Державне агентства розслідувань. Відповідно, варто до підслідності цього органу віднести усі злочини, вчинені посадовими особами, а також економічні злочини, вчинені організованими злочинними угрупованнями, кримінальні правопорушення у сфері дотримання податкового законодавства, усі кримінальні правопорушення, віднесені за чинним КПК України до підслідності слідчих ДБР та БЕБ. Виправданим буде також виділення слідчих підрозділів із системи МВС України в окремий слідчий комітет.

Компетенцію слідчих і детективів слід розмежувати: компетенція слідчих – проведення слідчих та інших процесуальних дій (виконання функції розслідування); компетенція детективів – оперативно-розшукова діяльність, а на початковому етапі розслідування, як виняток із правила, – провадження невідкладних слідчих (розшукових) дій до передачі справи слідчому. За такого підходу всіх оперуповноважених доцільно перевести у статус детективів, наділивши їх як правом здійснення заходів ОРД,

так і правом самостійно розпочинати розслідування та здійснення невідкладних слідчих дій. Це може зменшити навантаження на слідчих та більшою мірою зосередити їхні професійні здібності і зусилля на розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів.

Необхідно зміцнити статус незалежності ДБР та НАБУ, розширити рамки процесуальної самостійності слідчих, усунути можливість процесуального керівництва слідством у справах ДБР щодо злочинів вчинених прокурорами.

Реалізація ідей правової держави у сфері правосуддя вимагає чіткого розподілу влади (законодавча, виконавча, судова), визнання функції розслідування і прокурорського нагляду самостійними функціями держави, відмежування слідчої функції від адміністративної влади, виведення слідчого з-під можливого впливу виконавчої та законодавчої влади та зміцнення його статусу, неухильного дотримання принципів об'єктивності, неупередженості, процесуальної самостійності і незалежності слідчого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України № 1698-VII від 14 жовтня 2014 року «Про Національне антикорупційне бюро України». *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 47. Ст. 2051. Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законами України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1698-18#Text>
2. Закон України «Про Державне бюро розслідувань» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст. 55). Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законами України URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України». *Офіційний вісник України* від 02.04.2021 р., № 25, стор. 11, стаття 1151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20/print>
4. Каменський Д. В. Білокомірцева злочинність у США: поняття, системні ознаки та види. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 3. С. 21–30. URL: http://files.visnikkau.org/200001275-584a959418/Visnyk3_3.pdf
5. Корнієнко, М., Тертишник В. М., White-Collar Crime в «модних піджаках». *Європейські перспективи*. 2018. № 3. С. 48–54.
6. Микитюк С. Забезпечення незалежності та процесуальної самостійності слідчих державного бюро розслідувань. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 184–189.
7. Мігдаль О. White-Collar Crime: останні тенденції. *Юридична газета*. 2017. 13 червня. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/white-collar-crime-ostanni-tendenciyi.html>
8. Мірковець Д. М. Інститут контрольно-наглядової діяльності та процесуальна самостійність слідчого: аспекти співвідношення. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 387–398.
9. Протидія white-collar crime (інтегративний аналіз, коментар законодавства та пошук шляхів його удосконалення). / Тертишник В. М., Каменський Д. В., Кошовий О. Г., Корнієнко М. В., Тертишник О. І., Ченцов В. В. Шишков С. Є. / під загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В. М. Тертишника. Київ : Алерта, 2021. 345 с.
10. Рокунь С. В. Юридична визначеність повноважень та діяльності детектива в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 2. Т. 2. С. 98–102.
11. Сачко О. В. Проблеми реалізації верховенства права при застосуванні особливих форм та режимів кримінального провадження : монографія. Дніпропетровськ : Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара ; Ліра ЛТД, 2018. 404 с.
12. Тагієв С. Р. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному судочинстві України : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2015. 440 с.

13. Танривердієв Х. М. Досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо народних депутатів України : дис. канд. юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2020. 270 с.
14. Тертишник В. М. Гарантії прав і свобод людини та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України : дис. доктора юрид. наук за спеціальністю 12.00.09. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2009. 444 с.
15. Тертишник В. М., Тертишник О. І., Ченцов В. В. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України». Науково-практичний коментар. Київ : Алерта, 2022. 290 с.
16. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці : монографія. Чернівці: «Родовід», 2013. 307 с.
17. Sutherland E. H. White Collar Criminality. *American Sociological Review*. V. 1940. P. 1–12